

Posudek na bakalářskou práci Karla Holého „Historický proces formování Rule of Law v Anglii“

1.

Práce obsahuje vedle úvodu a závěru čtyři kapitoly, z nichž první pojednává o středověkých kořenech rule of law, druhá o roli Edwarda Coeka jakožto jistého „otce zakladatele“, který rozvinul svou koncepci historické ústavy chránící „odvěká práva Angličanů“, a tak podle autora představuje významný mezník v dějinách koncepce rule of law, třetí se věnuje nejdříve politickým událostem bouřlivého 17. století, aby se pak zabývala myšlenkami Williama Blackstonea v kontextu rule of law a parlamentní suverenity, čtvrtá se zabývá jistým dovršením teorie rule of law v díle Alberta V. Diceyho, který dal tomuto „heslu“ již specifický význam, a opět vztahu rule of law a parlamentní suverenity u Diceyho. Autor tedy člení práci chronologicky, politické události zbytečně nerozpívává, ale vystihuje důležité změny, které přinesly; v úvodu si pokládá tři otázky, na něž se v závěru pokouší odpovědět. Z hlediska struktury je tedy práce plně akceptovatelná, členění je jasné a srozumitelné. Autor využívá českou a zejména anglickou odbornou literaturu, což je třeba ocenit, protože u bakalářských prací to nebývá zvykem (byť lze mít v některých případech pochybnosti, zda citované práce skutečně přečetl celé). Jde-li o formální požadavky na práci, ty jsou splněny, autor cituje vždy tak, že je možné poznat, odkud citace pochází. Pokud jde o jazykovou stránku práce, diplomant sice píše čtivě a srozumitelně (možná poněkud „žurnalistickým“ stylem, což však dle mého názoru není na škodu) ale někdy se vyskytují vlastně zbytečné chyby (např. autor někdy píše správně „common law“ a někdy nesprávně „cammon law“, na str. 27 název „Petition of Right“ překládá nepochopitelně jako „Právo o prosbu“, na str. 42 překládá to, že jurisdikce má být „unique“, nešikovně jako „jedinečná“ jurisdikce, ale také celkem dobře jako „jediná“ jurisdikce), které však nepřesahují míru a neztěžují porozumění práci.

2.

Nyní k obsahu práce. Autor o historickém formování rule of law pojednává vlastně v souladu se zaběhnutými tradicemi anglicky psané literatury, což je na jednu stranu pochopitelné, na druhé straně však přílišné spoléhání se na pohledy anglicky píšících právních historiků a teoretiků vede k jistému nekritickému přijímání jejich názorů. Metaforicky řečeno, autor plně přebírá jejich vyprávění o specifické rule of law, kterou Angličané rozvinuli daleko dříve než kontinentální myslitelé, aniž by upozorňoval na stinné stránky této koncepce.

Hezky to lze vidět na tom, jak autor pojímá osobnost a dílo Edwarda Coeka: Coke je v práci v souladu s anglickou tradicí prezentován jako obránce práv a svobod Angličanů a jejich parlamentu proti absolutistickým choutkám prvních Stuartovců. Práce přitom opomíjí, že Coke sám jako soudce roku 1615 hlasoval pro výrok, že král neporušil Magnu Cartu, když dal bez udání důvodů uvěznit člověka (v případě tzv. spiknutí střelného prachu).¹ Teprve jeho pozdější působení jako poslance parlamentu ho vedlo k rozvinutí jeho koncepce historické ústavy stojící proti králově svévůli a můžeme se oprávněně domnívat, že tento obrat v Cokeově myšlení byl způsoben tím, že jeho ambice jako královského soudce nebyly naplněny, a tak se rozhodl své ambice naplnit na půdě politiky, tentokrát v opozici ke králi (k tomuto závěru nás může vést jeho vlastní životopis). Také případ dr. Bonhama z r. 1610 je slavný proto, že se v něm objevuje myšlenka, že zákon odporující „common right and reason“ je neplatný, čímž se z Coeka stal v retrospektivním pohledu „zakladatelem“ judicial review.

¹ Viz Lobban, M.: A History of the Philosophy of Law in the Common Law World, 1600-1900, Dordrecht 2007, str. 59.

Jenže tato novátorská myšlenka, jak ukazuje novější bádání, se v textu samotného rozhodnutí z r. 1610 nevyskytuje,² ale Coke ji tam „dopsal“ až později, když vydával své slavné Reports – své původní rozhodnutí tedy zpětně „přepsal“, aby reflektovalo jeho pozdější politické i právní názory. Cokeovo účelové zkreslování se tedy netýká jen zkreslování anglických právních dějin, ale i jeho vlastních názorů.

Podobně je otázkou, zda anglické Rule of Law skutečně tak výborně chránilo svobody Angličanů (jak tvrdí Dicey), když třeba v Anglii 18. století existovala velmi vysoká míra trestní represe, takže v počtu poprav na obyvatele Anglie této doby „předčila“ i takové militaristicko-absolutistické státy jako bylo Prusko.³ Také je možné mít pochyby o skutečné nezávislosti anglických soudců: Po r. 1701 sice angličtí soudci přestávají být finančně závislí na stranách sporu, ale jejich politická závislost na establishmentu (způsobená procesem jejich jmenování) trvala, snad až do 60. let 20. století; přinejmenším celou první polovinu 20. století je soudnictví vlastně „baštou“ konzervativní strany.⁴

Druhý problém, který stojí v centru pozornosti autora, je jeho vztah parlamentní suverenity a rule of law, především u Blackstonea a Diceyho. Zdá se, že nakonec přejímá Goldsworthyho názor, že rule of law je politický princip, který jako takový nutně nemusí být v protikladu k suverenitě parlamentu, pro což nejen Goldsworthy uvádí několik důvodů: lid má právo na odpor proti nějak „zlovolnému“ parlamentu a parlament je podroben kontrole „zevnitř“, tedy vlastní politickou „kulturou“ členů parlamentu (str. 40). Myslím si, že se stačí podívat třeba na český parlament současné doby, aby bylo zřetelné, jak iluzorní tyto zábrany jsou. Je tedy skutečně soudcovská kontrola v podobě judicial review až něco „navíc“, co by nemuselo být součástí koncepce právního státu?

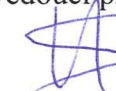
Konečně poslední problém bych chtěl probrat jakožto otázku během obhajoby. Je jím koncepce dělby moci, o níž typicky Montesquieu píše, že pochází z Anglie, ale ani Dicey, ani třeba Coke, o ní v zásadě nemluví. Jak to tedy s dělbou moci v Anglii do 19. století bylo a jak je to s ní dnes?

3.

Práci považuji za zdařilou a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 28. 5. 2014

Michal Šejvl
vedoucí práce

² Na to přišel již Charles Gray v r. 1972, jak se dovíme z Orr, D.A. A Prospectus for a „New“ Constitutional History of Early Modern England, Albion: A Quarterly Journal Concerned with British Studies, vol. 36, no. 3, 2004, s. 442.

³ Clark, Ch. Prusko: Vzestup a pád železného království. 2008.

⁴ Viz např. Hamburger, P. Law and Judicial Duty. Cambridge: Harvard University Press, 2008.